

Gladsax kyrka

55.5613, 14.2866

Gladsax kyrka är byggd i romansk stil redan på 1100-talet, och var enligt uppgift helgad åt Sankt Jakob. Kyrkan hörde sannolikt till premonstratensklöster i närbelägna Tumathorp, och kanske kom också byggarna därifrån. I närheten ligger också ruinen efter Gladsaxe Hus, som var säte för kungens länsman, fram till det att Kristanstad grundades av Christian IV. Jag återkommer senare i denna berättelse till Gladsaxe Hus.

På 1400-talet förlängdes kyrkan, samtidigt som torn och valv byggdes.

Vid mitten av 1800-talet revs korpartiet och ersattes av korsarmar och en ny korrundel. Det var domkyrkoarkitekten Carl Georg Brunius fick i uppdrag att göra kyrkan större, för att den växande församlingen skulle få plats.

I slutet av 1800-talet utvidgades även kyrkogården mot öster. För detta behövdes enligt uppgift hundra lass sten, och förmodligen hämtades materiel från den forna borgen.

När Gladsax kyrka och kyrkogård år 2016 skulle göras tillgänglig för alla blev resultatet en lång och hög mur som följer den nya rampen. Detta är något som inte faller byborna i smaken.

I vapenhuset finner vi i den norra väggen en stor gravsten över prästen Nicolaus Nyman som dog 1736.

På motsatta sidan finns en minnessten över sonen till skalden och prosten Olof Bergklint, som kom till Gladsax efter att ha innehaft en docentur i poesi i Uppsala. Sonen Gustaf dog 1802 endast 20 år gammal.

Altartavlan från 1729 är utförd av konstnären Matthias Stenberg och visar Korsfästelsen på Golgata. Vid kyrkans restaurering i början av 1960-talet byggdes altare up av kalksten, samtidigt som även bland annat dopfunten tillverkades.

Det flesta av inventarierna byttes ut vid den stora renoveringen i början av 1960-talet, med undantag av den gamla kyrkklockan, gjuten år 1586 "till Guds Erre" och skänkt till kyrkan av Hans Spiel på Gladsaxe Hus. Denna står nu i södra sidoskeppet efter att den fått en spricka och blivit obrukbar.

På norra tvärskeppets norra vägg finns fyra träskulpturer föreställande de fyra evangelisterna, till vänster Människan symboliserar Matteus och Örnén står för Johannes. Till höger ser vi Lejonet för Markus och Oxen för Lukas. Dessa figurer ingick tidigare i altaruppsatsen.

På 1400-talet utfördes kyrkans kalkmålningar under ledning av Nils Håkansson, som brukar gå under namnet Vittskövlemästaren.

De medeltida valvmålningarna restaurerades hårdhänt av en lokal målare i slutet av 1800-talet. Och de målningar som finns i korvalvet är inte original. Dessa är kopior av de övriga och målades dit vid restaureringstillfället. De kvarvarande originalen har senare restaurerats tillbaka till ursprunglig skick, och visar bland annat hur Gud skapade världen och hur människorna fick arbetsuppgifter. Vi ser här bland annat en kvinna som spinner och en bonde som plogar. Valvet illustrera också bland annat berättelsen om Kain och Abel.

I kyrkan ligger prästen Niles Madtzön begravd. Han dog 1655, och hade nästan 40 år tidigare blivit utnämnd till kyrkoherde i Gladsax och Östra Tommarp. Vid tillfället var han informator hos länsherren på Gladsax Hus, Andreas Sinclair. Det omtalas att prästen Madtzön var en nitisk herde, med vilken biskopen var synnerligen belåten. Biskopen stannade vid ett tillfälle två dagar i prästens hem, varvid han blev både "gladeligen och rikligen undfägnad".

Orgeln är byggd 1938 av orgelbyggare H Lindgren i Göteborg, som då lät förnya orgelfasaden från en tidigare orgel.

Källor:

Webb: gladsax.nu

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Folder: "Gladsax kyrka".

Bok: "Våra kyrkor". Klarkullens Förlag AB. ISBN 91-971561-0-8